

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Μετάφραση

Εγώ βέβαια γνωρίζω καλά ότι είναι δύσκολο να είναι κανείς αντίθετος στις δικές σας προθέσεις και ότι, αν και υπάρχει δημοκρατία, δεν υπάρχει ελευθεροστομία παρά, αφενός, εδώ (στην εκκλησία του δήμου) στους πιο ανόητους και σ' αυτούς που δεν φροντίζουν καθόλου το συμφέρον σας και, αφετέρου, στο θέατρο στους κωμικούς ποιητές. Αυτό είναι και το πιο φοβερό από όλα, το ότι δηλαδή σ' αυτούς που φανερώνουν τις αποτυχίες της πόλης στους άλλους Έλληνες, τόση ευγνωμοσύνη τους χρωστάτε, όση δεν δείχνετε ούτε σ' αυτούς που σας ευεργετούν και επιπλέον δείχνετε τόση οργή σ' αυτούς που σας επιπλήττουν και προσπαθούν να σας συμβουλέψουν, όση ακριβώς δείχνετε σ' αυτούς που κάνουν κάποιο κακό στην πόλη.

(10 μονάδες)

B. Ερωτήσεις

B1. Ένας από τους κρισιμότερους θεσμούς που θεμελίωσε την πολιτική δημοκρατία στην αρχαία Αθήνα υπήρξε η ισηγορία δηλαδή το ίσο δικαίωμα στο λόγο για όλους τους πολίτες. Η ισηγορία όμως δεν θα είχε καμιά αξία αν δεν συνοδευόταν από την πλήρη ελευθερία λόγου, δηλαδή την παρρησία. Η παρρησία, λοιπόν, αποτελεί προϋπόθεση της ισηγορίας και αποτελεί έναν από τους θεμέλιους λίθους και την πεμπτουσία της δημοκρατίας.

Η αξία της παρρησίας στο δημοκρατικό πολίτευμα είναι πολύτιμη αφού επιτρέπει σε κάθε πολίτη να συνεισφέρει στην επίλυση των κοινών προβλημάτων καταθέτοντας την προσωπική του γνώμη και του δίνει το αίσθημα της δικαίωσης και της αναγνώρισης, εφ' όσον ένα πολυπληθές σώμα ακούει με προσοχή το συγκεκριμένο πολίτη.

Ο Ισοκράτης φανερά απογοητευμένος από την πολιτική πραγματικότητα της εποχής του παρατηρεί πως υπάρχει έλλειμμα δημοκρατίας αφού αυτός ο βασικός θεσμός έχει καταρρακωθεί. Για να στηρίξει την θέση αυτή αναφέρει ότι πλέον την πλήρη ελευθερία λόγου έχουν μόνο οι δημαγωγοί και οι πιο άφρονες στην Εκκλησία του δήμου και οι κωμωδιογράφοι στο θέατρο. Επιπλέον, ότι το αθηναϊκό ακροατήριο αποδέχεται και επικροτεί επιπόλαια κάθε επικίνδυνη πρόταση που προέρχεται από αυτούς τους ανθρώπους, ενώ αποκλείει αφοριστικά και αντιμετωπίζει δυσμενώς όσους προσπαθούν να τους συμβουλέψουν και να τους νουθετήσουν. Το αποτέλεσμα αυτής της πραγματικότητας είναι η πόλη να οδηγείται σε εσφαλμένες πολιτικές επιλογές που έχουν τραγικές συνέπειες στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό βίο των Αθηνών.

(10 μονάδες)

B2. Η πλειοψηφία των ρητόρων στην προσπάθειά τους να γίνουν αρεστοί στο ακροατήριο, φτάνουν στο σημείο να διατυπώνουν επικίνδυνες προτάσεις που είναι επιζήμιες για την πόλη. Αυτοί είναι οι ανεύθυνοι ρήτορες, οι οποίοι μόνο κακώς μπορούν να προκαλέσουν και να βλάψουν την κοινωνία. Ο υπεύθυνος ρήτορας πρέπει να διαπνέεται από τις αρετές της ειλικρίνειας, της ανιδιοτέλειας και της ελευθεροστομίας. Ο Ισοκράτης στη σημείο αυτό πλέκει το εγκώμιο της προσωπικής του στάσης προβάλλοντας για τον εαυτό του αυτά τα χαρακτηριστικά του υπεύθυνου ρήτορα. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι έχει το πολιτικό θάρρος να διατυπώνει ευθαρσώς τη γνώμη του χωρίς να δειλιάζει μπροστά στις αντιδράσεις του ακροατηρίου (ὅμως δέ και τούτων ... διενεόθηεν).

Τονίζει ότι κινείται με γνώμονα το συμφέρον της πόλης και δεν προσπαθεί να εξυπηρετήσει προσωπικά πολιτικά συμφέροντα (οὐ χαριούμενος - οὐδέ χειροτονίαν μνηστεύσων). Στόχος του είναι να πει την αλήθεια, χωρίς να αποκρύψει τίποτα (ἅ τυγχάνω γινώσκων) και χωρίς να φοβάται το πολιτικό κόστος που μπορεί να έχει για τον ίδιο η πρότασή του. Δεν διστάζει να διαφωνήσει με το γενικό αίσθημα (οἱ πρυτάνες προτιθέασιν) και την πλειοψηφία γιατί πιστεύει πως οι προτάσεις του θα είναι επωφελείς για την πατρίδα του.

Αυτή η προβολή της προσωπική στάσης του Ισοκράτη, εντάσσεται στην πάγια τακτική των ρητόρων να κερδίσουν την εύνοια και την προσοχή του ακροατηρίου. Η πειστικότητα του ρήτορα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την εντύπωση που θα προξενήσει στο ακροατήριο ο ίδιος ως προσωπικότητα. Αν κατορθώσει να επιβάλλει την εικόνα του ως έντιμου ρήτορα και ανθρώπου, οι λόγοι του γίνονται πειστικότεροι, αφού είναι λογικό οι άνθρωποι να εμπιστεύονται τους φρόνιμους και ενάρετους.

(10 μονάδες)

B3. Με πολύ έξυπνο τρόπο ο Ισοκράτης προσπαθεί να πείσει τους συμπολίτες του να υπογράψουν συνθήκη ειρήνης με την αντιμαχόμενη πλευρά· παρουσιάζει τα οφέλη της ειρήνης για την πόλη τους αντιπαραβάλλοντάς τα με τις αρνητικές επιπτώσεις του πολέμου. Με την ειρήνη η πόλη θα προοδεύσει στον πολιτιστικό, οικονομικό τομέα, οι πολίτες θα ζουν με ασφάλεια και ομόνοια και η πόλη θα αποκτήσει φήμη στους άλλους Έλληνες. Οι πολίτες θα προοδεύσουν οικονομικά αφού θα ασχοληθούν πάλι με εργασίες που είχαν εκλείψει εξαιτίας του πολέμου, όπως είναι η γεωργία και η ναυτιλία. Επίσης θα έρθουν πίσω έμποροι και που έφυγαν λόγω της ανασφάλειας που ένιωθαν και όλη αυτή η κοινωνικό-οικονομική κίνηση θα μαρτυρεί για μια πολιτιστική άνθιση και οικονομική ανάπτυξη της πόλης. Τέλος το σημαντικότερο όφελος της ειρήνης στην εξωτερική πολιτική της Αθήνας είναι ότι θα αποκτήσει συμμάχους όχι με την βία, αλλά με την θέλησή τους, συμμάχους σταθερούς που θα απολαμβάνουν τα ίδια οφέλη στην ειρήνη κι στις δύσκολες στιγμές θα μοιραστούν τους ίδιους κινδύνους.

(10 μονάδες)

B4. Σ' αυτή την οξυδερκή όσο και οξεία κριτική του Πλάτωνα απαντά ο Ισοκράτης. Υπερασπίζοντας τη Ρητορική του σχολή επικρίνει βέβαια τα τεχνάσματα των επαγγελματιών της ρητορικής, τονίζει όμως την παιδευτική αξία της διδασκαλίας της. Υποστηρίζει ότι με την διδασκαλία της

ρητορικής, έστω όχι στηριγμένη στην ακριβή επιστημονική γνώση, αλλά στην πείρα της πραγματικότητας, μπορεί να επιτύχει στην πράξη ένα ευρύτερο παιδευτικό αποτέλεσμα.

Αυτή τη γενική πνευματική καλλιέργεια, την αγωγή που έχει πρακτικούς πολιτικούς στόχους, καταρτίζοντας ανθρώπους της δράσεως, ο Ισοκράτης την ονομάζει «φιλοσοφίαν».

B5.

Γινώσκω: οἶδα

Διανοίاس: νουθετοῦντας διανοήθην

Προτιθέασιν: διατίθεσθε, νουθετοῦντας

(10 μονάδες)

(10 μονάδες)

Επιμέλεια: Βλασταράκος Χρήστος, Φιλόλογος

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εγώ λοιπόν, κι ο Θρασύλοχος αφού παραλάβαμε τόση φιλία απ' τους πατέρες μας, όση λίγο πρωτύτερα διηγήθηκα, την κάναμε ακόμη μεγαλύτερη απ' την ήδη υπάρχουσα. Γιατί αφενός όσο ακόμη ήμασταν παιδιά, θεωρούσαμε τους εαυτούς μας (κάτι) περισσότερο κι απ' τους αδελφούς μας, και ούτε θυσία ούτε παρακολούθηση δημοσίων αγώνων ούτε άλλη γιορτή καμία δεν κάναμε χωριστά ο ένας απ' τον άλλο. Όταν αφετέρου γίναμε άνδρες, τίποτε ποτέ δεν κάναμε ο ένας ενάντια στον άλλο, αλλά και την ιδιωτική ζωή μοιραζόμασταν και στις πολιτικές υποθέσεις είχαμε όμοια στάση (τοποθέτηση) και θεωρούσαμε ως φίλους και φιλοξενούμενους τους ίδιους (ανθρώπους).

Γ2α. τῷ πατρί, ὦ πάτερ
τῷ παιδί, ὦ παῖ
τῷ ἀνδρί, ὦ ἄνερ
τῇ πόλει, ὦ πόλι

Γ2β. ἄγε ἀγέτω
γίγνου γιγνέσθω
κοινώνει κοινωνεῖτω

Γ3. α) παραλαβόντες: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στα υποκείμενα του ρήματος, ἐγώ και Θρασύλοχος, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης ἐποιήσαμεν και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

β) πρότερον: χρονικό επίρρημα που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της δευτερεύουσας αναφορικής πρότασης, διηγησάμην

γ) ἕως μὲν παῖδες ἦμεν: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ἕως και εκφέρεται με οριστική, δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στα ρήματα των κυρίων προτάσεων, ἡγούμεθα + ἤγομεν.

δ) ἐπειδὴ δ' ἄνδρες ἐγενόμεθα: δευτερεύουσα χρονική επιρρηματική πρόταση, που εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ἐπειδὴ, εκφέρεται με οριστική αορίστου και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στα ρήματα της κύριας πρότασης, ἐπράξαμεν + ἐκοινωνοῦμεν + διεκείμεθα + ἐχρώμεθα.

ε) πώποτε: χρονικό επίρρημα που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα ἐπράξαμεν.

Επιμέλεια: Καραπέτρος Πέτρος , Φιλολόγος